

Projektų konkursai ir parodos ugdo kraštovaizdžio architektus

Regimantas Pilkauskas

LKAS narys, UAB „Želdynai“ vadovas. El. paštas: uabzeldynai@yahoo.com

Santrauka

Straipsnyje apžvelgiama Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos (LKAS) narių veikla susijusi su dalyvavimu parodose ir konkursuose per pastarąjį 15 metų. LKAS valdyba nuolat skatino savo narius ne tik dalyvauti parodose, bet ir vertinti kolegų darbus. Tokiu būdu galima ugdyti kraštovaizdžio architektų kūrybos galias, siekti geresnės projektų kokybės.

Šiais laikais ieškantys darbo kraštovaizdžio architektai nuolat dalyvauja viešųjų pirkimų konkursuose. Tam jie skiria daug laiko, lėšų ir kūrybinės energijos. Laisvas LR Viešųjų pirkimų įstatymo traktavimas iš perkančiųjų institucijų pusės, žlugdo kūrėjų gerus ketinimus ir be prasmės eikvoja valstybės lėšas. Siūloma pagrindinė priemonė padėčiai pagerinti yra viešumas, kuris skatina konkursų dalyvių (projektuotojų, projektų vertintojų ir užsakovų) sąžiningumą.

Reikšminiai žodžiai: kraštovaizdžio architektūra, konkursas, paroda.

Abstract

The article provides an overview of the activity of Lithuanian Association of Landscape Architects (LKAS – LALA) members related to participation in exhibitions and competitions over the past 15 years. LKAS Board has consistently encouraged its members not only participate in exhibitions, but also evaluate peer work. It is thus possible to develop the landscape architects' creative powers to achieve a better quality of projects.

Nowadays, job seekers landscape architects constantly participate in public procurement procedures. They give a lot of time, money and creative energy. Freedom of the Republic of Lithuania Law on Public Procurement in treatment of the contracting authority side, and undermines the good intentions of the developers without knowledge drain on public funds. It is proposed to improve the situation using publicity as the main instrument, which will encourage the honesty of competition participants (designers, project evaluators and customers).

Key words: landscape architecture, competition, exhibitions.

Parodos yra skirtos žmonių sukurtoms vertybėms viešai parodyti. Jose pamatome kitų darbus, sužinome kas yra daroma ir kaip daroma. Parodos sudaro galimybę atskirus darbus palyginti, įvertinti. Sportininkas gali ilgai ir kruopščiai treniruotis, bet jei jis nedalyvaus varžybose, apie jo sportinius pasiekimus nesužinos ne tik kiti, bet ir jis pats. Šiais laikais varžosi ne tik sportininkai, bet ir dainininkai, šokėjai, aktoriai, kai kada net ir dailininkai. Varžytuvės skatina ir ugdo ne tik meno kūrėjus, bet ir visuomenę. Varžybų elementas būtinas ir kraštovaizdžio architektams, nes jų kūrybos vaisiais naudojasi plačioji visuomenė. Kūrėjų ir visuomenės nuolatinis dialogas yra būtinas.

Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga (LKAS), pradėjusi savo kelią 1995 m. vasario 21 d. pirmąją savo narių darbų parodą surengė 2000 m. rugsėjo 22 d. LR Aplinkos ministerijos rūmų vestibulyje (A. Juozapavičiaus g. 9) (1 pav.). Kita didelė kraštovaizdžio architektūros darbų paroda vyko 2002 m. spalio mėnesį Vilniuje, Lietuvos parodų centre LITEXPO (2, 3 pav.), kuri sutapo su tuose pačiuose rūmuose spalio 12 d. įvykusia XXXIX Pasaulinio Tarptautinės kraštovaizdžio architektų sąjungos (IFLA) kongreso Vilniaus sesija. 2002 m. gruodžio 13 d. ši paroda buvo perkelta į Architektūros muziejų (Šv. Mykolo g. 9, Vilniuje) (4 pav.). Taip pirmą kartą buvo surengta projektų paroda-konkursas. Konkursui pateikta per 50 kraštovaizdžio architektūros darbų. Specialistų vertinimo komisija atrinko geriausius, kuriuos padėkos raštais ir pinigineis premijomis apdovanojo Aplinkos ministras Arūnas Kundrotas.

Nuo tada jos vyksta kiekvienais metais, o pagrindine parodų vieta yra Lietuvos parodų rūmai LITEXPO. 2005 m. Aplinkos ministerija perėmė iš LKAS parodos organizavimo iniciatyvą. Mūsų pasiūlytą temą „Miesto želdynai“ jie pervadino į „Želdynai urbanistiniame kraštovaizdyje“, ministro įsakymu patvirtino parodos-konkurso nuostatus ir vertinimo komisiją,

1 pav. Prie parodos stendų. Iš kairės LKAS valdybos narė Vaiva Deveikienė ir konferencijos atsakingoji sekretorė Rima Kitovienė 2000 m. rugsėjo 22 d.

kurią sudarė Aplinkos ministerijos darbuotojai ir LKAS nariai ir, savaime suprantama, tik tie, kurie patys parodoje nedalyvavo. Vertinimo komisija darbus rangavo, tačiau neįvardino, už kokius privalumus jiems suteikta tam tikra vieta. „LKAS žinių“ redakcija stengėsi plačiau ir išsamiau nušviesti parodą-konkursą, todėl raštu ir žodžiu kreipėsi į visus vertinimo komisijos narius ir ekspertus, prašydama parašyti išpūdžių apie parodos eksponatus ir jų vertinimus. Gavome keletą tekstų iš LKAS narių (Šimukonytė, Goliakovienė, Survila, Stauskas, Buivydas, 2005), tačiau iš Aplinkos ministerijos darbuotojų nė vienas neatsiliepė.

Projektuotojai paprastai turi savo išmintį ir ją išreiškia savo darbuose. Be abejo jie laukia visuomenės pastebėjimo, supratimo, įvardijimo. Darbų įvertinimas balais gal būt pakankamas valdininkams, kad jie galėtų surašyti protokolą ir išmokėti premijas. Tačiau kūrėjai laukia daugiau. Jie tikisi kokybinio vertinimo, išreikšto tekstu. Mano nuomone, Lietuvos televizijos Auksinio balso konkurse „Triumfo arka“ ne tik jo dalyviams dainininkams, bet ir jų klausytojams didelė vertybė yra primadonos Sigutės Stonytės pasakyti žodžiai, vertinimai arba komentarai. Kaip dainavimas, taip ir jo įvertinimas yra mūsų kultūros išraiška ir tuo pat metu efektyvus bendrosios kultūros ugdymas. Tarptautinės kraštovaizdžio architektų sąjungos (IFLA) kasmet vykstančių pasaulinių kongresų metu rengiamos kraštovaizdžio architektūros studentų darbų parodos. Kaip matyti iš spausdinamų protokolų, vertinimo komisija ne tik paskirsto premijas, bet ir kiekvieną apdovanotą darbą palydi dviejų-trijų sakinių vertinimu, kuris atspindi komisijos nuomonę, už ką paskirta premija. Manau, kad vyresniųjų kolegų vertinimai yra labai svarbūs ir net svarbesni už doleriais išmokamas premijas.

LKAS nariai stokoja kūrybinio bendravimo. Buvo sumanyta skatinti LKAS narius ne vien teikti projektus į parodas, bet ir juos vertinti. Kadangi LKAS buriasi šios profesijos reikalų žinovai, jie geriausiai gali įvertinti kraštovaizdžio architektų kūrybą. Nors iš šalies daug kas nesivaržydami parkų projektus įvertina balais, tačiau vengia pagrįsti savo sprendimus žodžiais. LKAS Valdybos narių daugumos pritarimu buvo priimti projektų parodos-konkurso nuostatai, kurių 2 punktą numatė tokią projektų vertinimo tvarką: „Tris geriausius projektus išrinkti

2 pav. Po parodos uždarymo Lietuvos parodų centre LITEXPO LKAS nariai prie stendų. Sėdi iš k. Milda Aidukaitė, Elena Brundzaitė-Baltrus, Aurelija Lozuraitienė, Stasė Jatužienė, Irena Sakalauskaitė. Stovi iš k. Valentina Šimukonytė, Neringa Jarašūnienė, keramikas Gintaras Jankauskas, Dėja Želvienė, Regimantas Pilkauskas ir Virginijus Skardžiukas. 2002 m. spalio 13 d.

LKAS nariai, kurie iš LKAS valdybos atstovo pasiėmę vardinį biuletinį, išvardins tris labiausiai patikusius projektus. Pirmasis iš eilės gaus 3 balus, antrasis – 2 balus, trečiasis – 1 balą. Parodos dalyvis savo projektų vertinti negali. Pageidautina, kad vertintojas pagrįstų savo pasirinkimą, apie tai parašydamas biuletenyje“ (Žickis, 2007).

Kraštovaizdžio architekto profesija mūsų šalyje yra jauna, todėl nesistebėkime, kad šioje srityje dirbantys žmonės turi būti ir projektuotojai, ir kitų darbų vertintojai, ir rašantys, ir kalbantys. Be įvairios veiklos mūsų kraštovaizdžio architektūros vežimas toli nenuvažiuos. Ratai, kad ir girgždėdami sukasi. LKAS 2007, 2008 ir 2009 metais surengtų parodų projektus įvertindavo po keliolika jos narių, o jų vertinimai pakankamai gerai atspindėdavo eksponuotų projektų kokybę. Toks kolegų darbų vertinimo būdas kai kam sukelia nepasitenkinimą. Atsiliepimuose parašoma, kad jei savo darbo negalima vertinti, tai ir kitų nevertins. Suprantama, kad iš prigimties mums visiems labiausiai rūpi savi marškiniai, bet konkurso sąlygos verčia mus trumpam apie save užmiršti ir vertinti tik kitų darbus. Paprastai mėgstame kritikuoti kitų darbus. LKAS parengtos konkurso sąlygos reikalauja išrinkti geriausius kolegų darbus ir visų pirma iškelti jų privalumus. Pagal nuostatus už įdomiausius komentarus LKAS pirmininkas kasmet skiria specialią premiją. 2008 ir 2009 m. tokią premiją pelnė patyrusi projektuotoja Valentina Šimukonytė. Kalbėti apie kitų darbus tik iš gerosios pusės yra sunkesnis uždavinys, turbūt todėl kai kurie mūsų kolegos su nostalgija žvelgia į praeitį ir pageidauja, kad darbus įvertintų pakviesti ekspertai, tačiau nenurodo, iš kur juos pakviesti.

Su ekspertais projektuotojai nuolat susiduria projektų konkursuose, kuriuos organizuoja Valstybės ar savivaldybių institucijos. Projektų konkursai yra tam tikras projektavimo būdas, kitoks negu projektavimas pagal tiesioginį užsakymą. Jei pastaruoju atveju dalyvauja tik projektuotojas ir užsakovas, tai konkurse be užsakovo dalyvauja keletas ar daugiau projektuotojų ir vertinimo komisija. Varžybos visados skatina naujų idėjų iškėlimą, sumanymų įvairovę. Konkurse dalyvaujantys projektuotojai gali laisvai išreikšti savo nuomonę, vėliau ją

3 pav. Bendras parodos vaizdas 2002 m. spalio 13 d.

palyginti su kolegų darbo rezultatais ir taip pakelti savo kvalifikaciją. Konkursai atveria vartus bendravimui su visuomene, „yra dalis demokratinės tvarkos ir rinkos ūkio plėtotės“ (Žickis, 1996). Jau XIX a. Vakaruose kraštovaizdžio architektūros konkursai buvo plačiai paplitę. F. L. Olmsted'as ir C. Vaux 1858 m. iškilo laimėdami Niujorko Centrinio parko (Central Park) projektų konkursą, o E. André tapo žinomu, kai 1866 m. Seftono parko Liverpulyje (D. Britanija) projektų konkurse laimėjo I vietą.

Pasitinkant 2002-uosius metus Vilniuje buvo paskelbtas konkursas Šventaragio skvero sutvarkymo projektui parengti. Inicijatyva kilo iš „Pilies“ draugijos, o ją parėmė ir organizuoti ėmėsi Vilniaus miesto savivaldybė bei jai pavaldži Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra. Konkurso organizatoriai surengė ilgai veikusią projektų parodą, viešą aptarimą, o vėliau išdalino konkurso dalyviams ne tik projektų recenzijas, bet ir vertinimo komisijos narių nuomones. LKAS, turėdama tokią medžiagą išleido ją atskira knygele, kurioje daugiau ar mažiau parodyti visų dalyvių darbai ir vertintojų nuomonės (Pilkauskas, 2003). Jei šis viešumo pavyzdys Lietuvoje paplistų ir virstų taisykle, visą konkursų medžiagą išleistų jų organizatoriai, kraštovaizdžio architektūros konkursai taptų meno švente ir dalyviams, ir visuomenei.

Per pastarąjį dešimtmetį ketvertą sėkmingų želdynų projektavimo konkursų surengė Utenos rajono savivaldybės administracija. Prie to daug prisidėjo šios savivaldybės vyr. specialistė ir LKAS narė Jūratė Paragytė. Ji ir apibūdino buvusios Utenos pašto stoties (dabar Dailės mokyklos) aplinkumos sutvarkymo ir skvero prie paminklo Jonui Basanavičiui pertvarkymo projektinius pasiūlymus (Paragytė, 2006). Recenzentais ir vertinimo komisijos nariais buvo kviečiami ir LKAS nariai. Tarp dalyvių ir laimėtojų taip pat buvo LKAS narių. Neblogai pasisekė užfiksuoti 2003 m. liepos mėn. įvykusį Utenio ir Rinkos aikščių pertvarkymo projektų konkursą (Bučas, Žickis ir kt., 2004). Šiandien, kai aikštės jau pertvarkytos, galima jas palyginti su konkurso dalyvių siūlymais, vertintojų nuomonėmis ir padaryti rimtas išvadas apie miestų aikščių pertvarkymo principus. Fiksuota medžiaga papildo ir mūsų kolegų kūrybinius portretus arba prof. Kazio Šešelgio (2000, p.123) žodžiais tariant yra „įdomi to meto kultūros

4 pav. Parodos–konkurso dalyvių apdovanojimas Architektūros muziejuje 2002 m. gruodžio 13 d.

darbuotojų galvosenai pailustruoti“. Šiuos žodžius jis užrašė aprašydamas ankstyviausią iš Lietuvoje žinomų kraštovaizdžio architektūros projektų konkursų, skirtą Stepono Dariaus ir Stasio Girėno paminklo, iškalto Puntuko akmenyje, aplinkumos sutvarkymui.

Be Utenos aikščių pastaraisiais metais Lietuvoje buvo sutvarkyta ir daugelio kitų miestų ir miestelių aikščių, skverų, kapinių, tačiau jų projektuotojams nebuvo organizuojami idėjų konkursai. Savivaldybių administratoriai tariamai vadovaudamiesi LR Viešųjų pirkimų įstatymu, juos pasirinkdavo iš tų, kurie pasiūlė darbą atlikti už žemiausią kainą. Geras šeimininkas samdydamas kad ir malkų kirtėjus galvoja apie darbų kokybę, o želdynų projektai yra kūrybinio, protinio darbo vaisiai. Darykime prielaidą, kad kartais kraštovaizdžio architektai galėtų būti altruistai ir Lietuvai sunkiais laikais sukurtų skvero projektą už vieną litą. Bet ir šiuo atveju administratoriai yra numatę užkardas, kurios apsaugo nuo bet kokių idealistų. 2009 m. kovo mėnesį buvo paskelbtas viešųjų pirkimų konkursas Telšių miesto kapinių Degaičių seniūnijoje detalaus plano parengimui už žemiausią kainą. Apimtis 110 ha. Konkurso sąlygose buvo įrašyti tokie reikalavimai: projektavimo įmonės apyvarta per 2006-2008 m. ne mažesnė nei 375000 Lt ir bent vienas teritorijų planavimo projektas (detalusis planas), kurio vertė ne mažesnė kaip 175000 Lt. Mažai įmonei, kuri projektuoja tik želdynus (parkus, kapines), pirmąją sąlygą įvykdyti sunku, o antrąją beveik neįmanoma. LR Viešųjų pirkimų įstatymo 68 str. 6 dalis sako: „...perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti nediskriminuojančius ir realią konkurenciją užtikrinančius kvalifikacines atrankos kriterijus“. Lietuvoje vargu ar kam už želdynų projektą kurioje nors stadijoje buvo sumokėta tokia suma. Atrodytų, kad kraštovaizdžio architektas, turintis patirties kapinių projektavimo srityje, galėtų būti patrauklus paslaugos pirkėjui. Tačiau neįvykdžius minėtų finansinių sąlygų Telšių savivaldybės administracija iš karto atmetė pasiūlymus ir toliau jų nesvarstė. Užsakovų bendravimas tik su stambiomis įmonėmis grindžiamas finansiniu patikimumu, bet jokių būdų ne valstybės lėšų taupymu ar aukšta darbų kokybe.

Negerovių iškėlimas į viešumą gali prisidėti prie pažangos, tačiau tai ilgas ir sunkus darbas. 2005 m. pavasarį Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos

5 pav. Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga dalyvavo parodoje „Namų pasaulis 2007“ Kaune Futbolo ir LKKA maniežuose 2007 m. kovo 29-balandžio 1 d. ir surengė seminarą. Parodos lankytojai, iš kairės: KTU Architektūros katedros referentė Genutė Duobienė ir dėstytojas Albertas Lamauskas

paskelbė projektavimo darbų konkursą (2005 05 05 Protokolas Nr. 1), skirtą specialiai monopoliniam projektuotojui. Pirkimo objektą sudarė 15 įvairaus dydžio ir pobūdžio objektų, pvz. draustinio teritorija, sena dvaro sodyba, miestelio aikštė ir pan. Šie objektai suskirstyti į tris grupes ir kiekvienai objektų grupei nurodyta parengti „tipinio objekto“ projektinius pasiūlymus. Daugelio skirtingų teritorijų planavimo darbų kaip vieno pirkimo objekto nustatymas diskriminuoja tuos projektuotojus, kurie galėtų kvalifikuotai parengti tam tikros teritorijos projektą. Tačiau pirkėjas taupo savo darbo laiką ir jam nerūpi pasiūlymų alternatyvos. Jis siekia gauti formalią projektinę dokumentaciją ir kuo greičiau „įsisavinti“ valstybės paskirtas lėšas. Konkurso sąlygos numatė, kad tik su laimėtoju bus pasirašyta paslaugų pirkimo sutartis, o tai reiškia, kad kiti dalyviai nebus skatinami. Atsisakymas premijuoti konkurso dalyvius atstumia didelį jų būrį ir sumažina konkurso reikšmę.

Numatyti projektų vertinimo kriterijai išreikšti tik bendromis formuluotėmis, neatskleidžiančių turinio. Todėl nustatytas projektų vertinimas skaičiais pagal atskirus kriterijus sudaro apgaulingą objektyvaus įvertinimo regimybę. Skaitmeninis vertinimas pakeliamas aukščiau motyvuotų konkurso komisijos išvadų. Šiuo būdu iškraipoma Viešųjų pirkimų įstatymo 16 straipsnio 3 dalis, kurioje nurodyta: „...Komisijos sprendimai įforminami protokolu. Protokole nurodomi Komisijos sprendimo motyvai, pateikiami paaiškinimai, kiekvieno Komisijos nario atskirosi nuomonė...“. Neatskleistos vertintojų nuomonės ir nepagrįstas kokybinių verčių skaičiavimas apriboja projektuotojų konkurencijos galimybes.

LKAS valdyba, apsvarsčiusi šio konkurso sąlygas, nusiuntė motyvuotą raštą (Žickis, 2005) Viešųjų pirkimų tarnybai prie LR Vyriausybės ir gavo direktoriaus Rimgaudo Vaičiulio pasirašytą raštą (2005 07 05 Nr. 4S-1522) su padėka už informaciją ir pasiūlymais pareikšti

pretenziją perkančiajai organizacijai, pateikti ieškinį teismui. Stambios verslo įmonės, turinčios savo juristus, rašo pretenzijas, teisiasi teismuose. Meno kūrėjai dažniausiai tokių galimybių neturi. Jie viliasi, kad konkursų organizatoriai vykdydami viešuosius pirkimus parodys daugiau geros valios.

Kitas dažnas konkursų trūkumas – neišaiškinami nugalėtojai ir nenusprendžiama dėl teritorijos plėtotės principų. 2006 m. rudenį Vilniaus miesto savivaldybė kartu su Vilniaus Senamiesčio atnaujinimo agentūra paskelbė Vingrių šaltinių skvero suplanavimo projektinių pasiūlymų atvirąjį konkursą. Šios vietos panaudojimo planai buvo kuriami daugelį metų. Dažniausiai tai buvo apžvalgos aikštelės, skirtos gėrėtis Vilniaus senamiesčio reginiais. 1993 m. Vilniaus miesto savivaldybė paskelbė konkursą šioje vietoje suprojektuoti banko pastatą. Pirmą premiją laimėjusio pastato projektas buvo apdovanotas dar ir geriausio tų metų projekto premija. Pradėjęs statybas bankas, matyt, bankrutavo, nes jo vietoje iškilo didelis, aukštas gyvenamasis namas, per kurio langus matyti įspūdinga Vilniaus senamiesčio panorama. Likusios šlaitų teritorijos sutvarkymui buvo paskelbtas minėtas Vingrių skvero konkursas. Pasiryžėlių dalyvauti konkurse, aukoti savo laiką ir išteklius, atsirado nedaug, tik du kūrybiniai kolektyvai. Projektų vertinimo komisija projektus įvertino balais, kurie visiškai užmaskavo projektų idėjas ir argumentus. Komisija pripažino projekto konkurso laimėtojus – SĮ „Vilniaus planas“ (II vieta) ir UAB „Želdynai“ (III vieta) ir nutarė „pateiktiems projektams pirmos vietos neskirti, kadangi nė vienas iš dviejų konkursinių darbų pilnai neatsako į konkurso sąlygose išskeltus uždavinius (2006 11 24, protokolas Nr. 1)“. Pirmos vietos nepaskyrė, bet ir konkursinių projektų trūkumų nenurodė. Ir šį kartą Vilniaus savivaldybei ar jos paskirtai komisijai nepavyko viešai pareikšti savo požiūrio, kaip tvarkyti miesto viešąjį želdyną: statyti ar nestatyti pastatus šlaituose šalia Vingrių šaltinių, kukliai ar puošniai šaltinių apipavidalinti.

Vingrių skvero konkursinių projektų svarstymo metu vienas architektas primygtinai siūlė panaikinti šį jo nuomone nepavykusį konkursą ir paskelbti naują užsakomąjį konkursą 4-5 kolektyvams. Tokia praktika buvo paplitusi sovietmečiu. Lietuvai atgavus nepriklausomybę Vyriausybė neišleido architektūros konkursų taisyklių. Lietuvos architektų sąjunga 1990 m. birželio 4 d. patvirtino savo nuostatus, pagal kuriuos skelbiami konkursai tęsė sovietinę administracinę tradiciją. Skelbiant „atvirus – užsakomuosius“ konkursus iš anksto buvo numatomos nevienodos sąlygos dalyviams. Pvz. Tuskulėnų memorialo bolševikinio teroro aukoms konkurse galėjo dalyvauti visi, tačiau kai kurie iš jų administracijos nuožiūra gavo užsakomąjį honorarą.

Konkursų metu būtinai turėtų būti nustatyti nugalėtojai ir paskirta pirmoji premija. Eilės tvarka turėtų būti įvertinti visi darbai. Konkursų dalyviai sugaišta daug laiko ir atiduoda daug kūrybinių galių parengdami savo projektą. Praktika, kai įvertinami tik pirmieji darbai, o apie kitus nė žodis neištariamas, užgauna, pažemina darbų autorius.

1995 metų gruodžio mėnesį įvyko atviras Lukiškių aikštės tvarkymo idėjos konkursas. Buvo pateikta apie tris dešimtis projektų, iškelta įvairiausių idėjų ir pavidalų. Neatsakingai veikė konkurso vertinimo komisija. Ji nesilaikė konkurso sąlygų ir vietoj numatytų laipsniuotų premijų paskyrė penkias vienodas. Vienodai įvertinti ir tie projektai, kuriuose numatyta aikštę ištiesai apstatyti, ir tie, kuriuose siūloma išsaugoti ir plėtoti susiklosčiusį skverą.

Po to buvo surengti analogiški Lukiškių aikštės tvarkymo konkursai 1998 ir 2008 m. Ir vėl nebuvo priimtas galutinis sprendimas. Šiems konkursams išleista šimtai tūkstančių litų, o jie nedavė laukiamų rezultatų, kadangi ne tik konkurso metu, bet ir po jo neatidengiamos kortos: nepaskelbiamos nei recenzijos, nei vertinimo komisijos narių nuomonės, pagaliau nežinoma ir užsakovo nuomonė.

Lukiškių aikštė panašiai kaip ir Nemuno sala Kaune „yra objektai, ties kuriais kryžiuojasi architektūros ir kraštovaizdžio architektūros tikslai. Pirmoji profesija yra pašaukta statyti ir architektus dažnai palaiko turtingi investuotojai, o antrosios atstovai, kraštovaizdžio architektai, visuomenei siūlo gražią poilsio vietą, gamtos oazę miesto centre ir gali tikėtis tik veiksmingos visuomenės paramos“ (Pilkauskas, 2004).

Konkurso dalyviai pasirašo tiekėjo sąžiningumo deklaraciją, projektų vertinimo komisijos nariai – nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Konkurso proceso metu konfidencialumas privalomas, tačiau paskelbus projektų eilę, būtina paskelbti arba bent pateikti dalyviams protokolus su vertinimo komisijos nuomonėmis ir su komisijos narių atskirosiomis nuomonėmis. Visi besidomintys turėtų žinoti, kurie specialistai pasisako arba pritaria (balsuoja) už požeminių garažų statybą Lukiškių aikštėje arba po gatvę šalia Vingrių šaltinių. Visi turėtų žinoti, kas projektuoja daugiaaukščius kapitalinius pastatus potvynių užliejamose Neries ar Nemuno pakrantėse, o taip pat ir kas jiems pritaria. Pasibaigus konkursui visi jo dalyviai turi atidengti savo kortas, o žiniasklaida paskelbti rezultatus. Lukiškių aikštės ir Vingrių šaltinių konkursų dokumentai liko didele paslaptimi.

Michailo Gorbačiovo skelbiamas viešumas sugriovė blogio imperiją – Sovietų sąjungą. Viešumas galėtų sutraukti blogio grandines, kurios supančiojė laiko Lukiškių aikštės plynę su stalinietiškais šviestuvais. Viešųjų pirkimų įstatymo 3 str. 1 dalis numato, kad „Perkančioji organizacija užtikrina, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų“, bet kas privers iš esmės jų laikytis. Kai kraštovaizdžio architektūros kūryba tampa tik verslo ir sandorių objektu, apie meninius laimėjimus neverta kalbėti. Konkursų dalyvių (projektuotojų, projektų vertintojų ir užsakovų) sąžiningumas ir atvirumas galėtų padėti. Būtina retkarčiais apmąstyti savo poelgius, suvesti savo sąžinės sąskaitą ir pasižadėti sau elgtis garbingai.

Literatūra

Bučas J., Žickis A., Dringelis L., Stauskas V., Miškinis A., Dičius V., Grabauskas M., Kuras A., Kupriūnas T., Valinčius V. Kraštovaizdžio architektūros projektų konkursas Utenoje // LKAS žinios, 2004. Nr. 15-16. P. 1-6.

LR Viešųjų pirkimų įstatymas 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471 // Valstybės žinios, 2006-01-12, Nr. 4-102.

Paragytė J. Kraštovaizdžio architektūros konkursų Utenoje rezultatai // LKAS žinios. 2006. Nr. 27-28. P. 3-8.

Pilkauskas R. (sudarytojas). Šventaragio skvero Vilniuje tvarkymo projektų konkurso medžiaga. V.: Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga. 2003. 48 p.

Pilkauskas R. Gamtos ir dirbinių santykis stambaus mastelio želdynų planuose, – *Kraštovaizdžio architektūra. Acta Academiae Artium Vilnensis – Vilniaus dailės akademijos darbai*. 2004. T.33. P. 73-80.

Šešelgis K. Gyvenimas. Mokslo darbai. 2000. V.: Technika, 280 p.

Šimukonytė V., Goliakovienė R., Survila R.; Stauskas V., Buivydas R. Lietuvos kraštovaizdžio architektūros darbų paroda-konkursas 2005: Vertinimo komisijos narių pastabos; Straipsnių ir knygų ekspertų nuomonė // LKAS žinios. 2005. Nr. 21-22. P. 2-8.

Žickis A. Architektūros projektų konkursai // Archiforma. 1996. Nr. 2. P. 86-88.

Žickis A. Dėl saugomų teritorijų steigimo ir planavimo dokumentų parengimo paslaugų viešojo pirkimo // LKAS žinios. 2005. Nr. 19-20. P. 3.

Žickis A. LKAS parodos-konkurso 2007 nuostatai // LKAS žinios. 2007. Nr. 33-34. P. 2.

Straipsnis publikuotas:

Regimantas Pilkauskas. Projektų konkursai ir parodos ugdo kraštovaizdžio architektus // Kraštovaizdžio architektūra – patirtis, tendencijos, perspektyvos : kraštovaizdžio architektūros forumo '2010, vykusio Vilniuje 2010 m. balandžio 9 d., mokslo darbai / Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Klaipėdos universitetas. Vilnius : Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjunga. IBSN 9789955964230. 2010, p. 150-156.